

PERSONLIGHETENS MAKT

Budet om sir Winston Churchills död bringar alla fria människor en erinran om deras oförgätliga tacksamhetsskuld till en man och hans gärning.

Neue Zürcher Zeitung har uttryckt denna tacksamhetsskuld i ordalag, som av särskilda skäl förtjänar att citeras i vårt land:

”Die Winston Churchill am Werk gesehen, die ihn ob seiner Autorität und selbstsicheren Grösse bewundert, für seinen Kampf gegen menscheits- und freiheitsfeindliche Unterdrückung geliebt haben und ihm für seinen Anteil an dem Sieg über die ensetzliche Tyrannei Hitlers Dank zollten — sie alle wissen, dass sie am Todestag dieses mannhaften Mannes von einem Stück ihres eigenen Leben Abschied nehmen.”

Det är mycket sagt av en tidning i ett litet neutralt land, som, likt Sverige, sedan Napoleonstidens järnnatt haft förmånen att stå vid sidan av de europeiska folkens självförgörande inbördeskrig.

Ändock innebär det sagda ingen överdrift; många av Winston Churchills otaliga beundrare i Sverige känner förmodligen så. Kanske gäller detta särskilt alla de, som följt Winston Churchills öden i hans Självbiografi: ”My Early Youth” och i hans första historiska arbete:

”The World Crisis 1911—1919.” Genom dessa böcker, fängslade både litterärt och historiskt, har så många lärt känna honom och — enklast sagt — tycka om honom. Sällan har väl en statsman haft sådan förmåga att i det han skrev komma människorna så nära — genom att makten i hans personlighet så starkt kom till uttryck i hans egna ord.

Winston Churchill var som historiker fångad av föreställningen om personlighetens makt — en makt, som i givna lägen kan bli avgörande för seklers historia. Att hans själv hade den gjorde att hans biografi över förfadern, hertigen av Marlborough, fick en betagande prägel av kongenialitet mellan författaren och hans hjälte. Det är inte lätt att skilja mellan John Churchill och Winston Churchill, när den senare skildrar hur den förre räddar kritiska lägen genom att själv rida till attack i spetsen för kavalleriet eller genom tålmod och älskvärdhet förmår skeptiska holländska deputerade att ge sitt bifall till riskabla företag. Naturligtvis kunde inte historikern Churchill motstå frestelsen att tilldels idealisera sin store förfader. Just Winston Churchills bundenhet till personlighetens makt i historien gjorde detta till en förmod-

ligen omedveten nödvändighet. Hur skulle han väl eljest kunna identifiera sig med segraren vid Blenheim?

Ett veritabelt konststycke i samma genre är den som miljöskildring fascinerande biografien över fadern, lord Randolph Churchill. Sonen lyckades faktiskt att upphöja den begåvade polemikern till något av en statsman.

Det ur litterär synpunkt bästa som Winston Churchill skrivit är kanske — smaken är olika — personkaraktäristikerna i "Great Contemporaries". De ofta briljanta porträtten tillhör sådant, som kan läsas om och om igen, varje gång ger de nya perspektiv och facetter.

De karaktärsdrag, som Winston Churchill medvetet eller omedvetet tecknat av sig själv i sina egna skrifter, var välbekanta, när han våren 1940 blev ödets man. Kraftfull, hänsynslös, impulsiv, stridslysten, javäl; därtill utrustad med ett slösande rikt intellekt och ett helt fyrverkeri av mänskliga drag: ridderlig, romantisk, sentimental, kvick, charmfull; viktigast av allt dock: gripen av tron att han, just han, var kallad att spela en ledande roll i Englands och varför inte världens historia.

Vad var det då som gav detta oroliga och otåliga geni de avgörande förutsättningarna för att lyckas med sin tillsynes nästan hopplösa uppgift: det fasta självförtroendet och den okuvliga uthålligheten? När han till sist fick hela

makten över det engelska imperiet och hela det för en annan människa lätteligen förlamande ansvaret, då, bekänner han, sov han för första gången på länge lugnt. Var det inte den på hans historiesyn grundade förvissningen om personlighetens makt och hans egen känsla av historisk kallelse, som i förening gav honom hans orubbliga tillförsikt?

I allt fall upplevde människor överallt i Europa hans namn som en garanti för att England aldrig skulle svika i kampen för frihetens, humanitetens och demokratiens ideal. Hans röst återgav dem mod och hopp därför att de trodde sig förstå honom, kände att han stod dem nära och anade att de kunde förtrösta på hans snille och kraft.

Hos alla dem som upplevde dessa ohyggliga år i ångest för att allt som gav livet värde skulle skövlas av Hitler, hos dem kommer icke minnet av Winston Churchill att förblekna. Hans personliga insats var avgörande i en av västerlandets ödesstunder. Hans namn symboliserar ett under: räddningen av den europeiska civilisationen undan de avgrundsmakter av barbari och ondska, som för en tid syntes krossa allt i sin väg. Därför kan även människor i ett litet neutralt land, ett land, som förskonades från krigets förstörelse, ha lov att säga med Neue Zürcher Zeitung att de upplever Winston Churchills död som ett avsked från en del av sitt eget liv!